

et in ipso sunt omnium rerum faciendarum ideæ. Dico tamen, non accepisse Verbum respectum hunc per productionem suam immediate, et (ut ita dicam) formaliter, quamvis dici possit accepisse illam fundamentaliter, et quasi materialiter, et ideo non processisse ex illa scientia libera, ut talis est, sed solum, ut scientia est earundem rerum ut possibilitium, quæ sine illa mutatione sua, vel nova perfectione repræsentat etiam res futuras, eo ipso, quod futuræ sunt. Nam (ut supra tetigi) dupliciter potest Verbum accipere aliquid per suam productionem æternam, uno modo immediate, et formaliter, ut accipit, verbi gratia, virtutem spirandi, altero modo in radice, sicut accipit relationem spirationis activæ. Priori modo accipit ex vi suæ processionis scientiam simplicis intelligentiæ creaturarum, ut actu jam terminatam ad illas ut possibles sunt. Posteriori autem modo recipit scientiam visionis, quia recipit talem scientiam, quæ statim repræsentabit creaturas, ut existentes eo ipso, quod futuræ sint, absque ulla nova perfectione, sed solum ex vi illius, quam habet receptam per suam processionem.

6. *Discrimen inter scientiam Visionis, et simplicis intelligentiæ.* — Ratio autem hujus differentiæ est, quia scientia creaturarum possibilitium ut sic est prior origine et simpliciter essentialis, et non pendet ex aliquo actu communi ipsi Verbo, et ideo, ut talis est, supponitur in Patre, et communicatur Verbo, et Verbum per illam procedit. At vero scientia visionis nullo modo est prior origine, nec ut talis est, est essentialis, imo pendet (ut ita loquamur) ex decreto libero communi ipsi Verbo, et ideo non potest intelligi Verbum esse ab illa, seu per illam, ut talem, sed potius illam quodam modo esse a Verbo, in quantum ab illo simul cum Patre, et Spiritu sancto est decretum liberum, quo consummatur scientia illa in ratione visionis. Quia vero ex parte scientiæ jam erat positum sufficiens fundamentum hujus respectus, solumque expectabatur terminus: et Verbum ex vi suæ processionis accepit illam scientiam, ideo ex vi illius dicitur accepisse radicaliter etiam scientiam visionis, nam formaliter accepit scientiam illam de se repræsentativam rerum futurarum, si futuræ sint. Et hæc fuit mens D. Thomæ. Nec aliud sensit Augustinus, solum enim dixit, Verbum dicere respectum ad res faciendas, non vero docet, Verbum procedere per illam scientiam ut habentem jam illum respectum. Differentia autem, quam Augustinus constituit inter

Verbum et Rationem, universalis non est, nam et Verbum esse potest de re nunquam futura, et ratio etiam esse potest de re facienda, et ita Athanasius in epistola de decretis Nicenæ synodi indifferenter utitur illis vocibus. Et divus Thomas, 1 p., q. 15, n. 3, significat, in Deo esse rationes rerum tam futurarum, quam earum, quæ nunquam futuræ sunt.

7. *Dubium.*—*Responsio.*—Atque ex his obiter expeditur dubium, quod hic tractari solet, quidnam sit secundum rationem prius in æterno Patre, producere suum Verbum, an cognoscere res repræsentatas in Verbo. Quod attingens Ferrariensis 4, contra Gentes, cap. 13, respondet, prius Patrem producere Verbum suum, quam cognoscere. Moveturque argumento sumpto ex analogia ad nostrum verbum, quia nos prius producimus verbum, quam per illud cognoscamus. Sed hoc argumentum non urget, quia non oportet servari in hoc proportionem, quia nos producimus Verbum ex indigentia, ut supra dixi, et per illud constituimur formaliter intelligentes. Pater autem æternus intelligit per suam essentiam, et producit Verbum ex fecunditate scientiæ suæ, non ex indigentia, ut capite ultimo hujus libri amplius explicabimus. Dico ergo, posse esse sermonem, vel de cognitione earum rerum, ex quarum actuali scientia Verbum producit, ut sunt divinitas, personæ et creaturæ possibles ut sic, vel de cognitione creaturarum ut existentium. In priori sensu dico, Patrem prius ratione cognoscere tales res, quam producat Verbum, licet in re sint omnino simul. Hoc ultimum constat, quia ibi nec est proprietas durationis, nec causalitas, nec realis ordinis, cum nulla sit distinctio in re inter producere Patris, et cognoscere. Prioritas autem etiam secundum rationem in hoc solum fundatur, quod Pater cognoscendo producit. Unde nostro modo intelligendi, quia cognoscit, producit; et ideo prius etiam cognoscit nostro intelligendi modo. Quod etiam communis modus loquendi declarat, quia dicimus Patrem producere ex cognitione harum, vel illarum rerum, ergo concipimus cognitionem ut ratione priorem. Idque confirmari potest ex his, quæ de *dicere* et *intelligere* diximus, libro primo, capite sexto. At vero loquendo de cognitione libera futurarum rerum, sic dicendum est, prius Patrem producere Verbum suum, quam has res actu cognoscat. Probat, quia in quacumque persona divina prius est actio naturalis, quam libera, et ita in Patre prius est generare, quam velle creare, ergo prius est producere Verbum,

quam cognoscere creaturas, ut factas, vel faciendas. Item in Patre prior est scientia simplicis intelligentiæ, quam visionis, sed cum scientia naturali, et simplicis intelligentiæ immediate conjungitur, ac necessario Verbi productio, cum scientia autem visionis non ita immediate, sed interveniente libero actu voluntatis, ergo prior est Verbi productio. Denique ex proxime dictis in hoc capite hoc satis constat.

8. *Dubium aliud.*—Occurrit autem hoc loco specialis dubitatio de scientia contingentium conditionatorum, quam multi mediam vocant, et nos eam in DEO esse supponimus, sive hoc, sive illo nomine vocetur. Est ergo dubium an idem dicendum de illa sit, quod de scientia visionis, scilicet, quod Verbum divinum non procedat ex tali scientia creaturarum sic cognitarum, et quod prius ratione, vel origine sit productio Verbi, quam hæc scientia sit in DEO, vel in Patre. Videtur enim esse aliqua dissimilitudo, quia hæc scientia non supponit in DEO decretum liberum, sed solam objecti veritatem, quæ ex decreto DEI actuali, seu in re posito (quod aliqui absolutum vocant) non pendet, sed solum ex futuritione rei sub tali conditione, quæ futuritio non pendet ex præsentii decreto, quod habeat DEUS, est ergo ex hac parte tam naturalis hæc scientia, quam scientia simplicis intelligentiæ. Et alioqui illa futuritio, si vera est, in quocumque signo æternitatis vera est: ergo et scientia, quæ statim resultat secundum habitudinem, vel terminationem, ad tale objectum scibile in eodem signo est; ergo ex illa producit Verbum.

9. *Resolutio.*—Nihilominus dicendum censeo, Verbum divinum non procedere ex hac scientia, quia simpliciter est contingens; nam licet posito objecto tali, necessario sequatur in DEO hæc scientia, tamen objectum illud simpliciter contingens est, potuissetque aliter se habere, et ideo non potest Verbum divinum ex tali scientia procedere, quia solum procedit ex his, quæ naturalia sunt. Unde consequenter etiam censeo, prius secundum rationem, vel originem esse in Patre, vel a Patre naturalem Verbi productionem, quam quod hanc scientiam conditionatam habeat, ut talis est, id est, ut actu terminatam ad talem veritatem conditionalem contingentem. Quia secundum illum respectum non est necessaria, nec naturalis, et in Patre omnia naturalia sunt priora contingentibus quocumque modo. Unde non refert, quod illa scientia non supponat decretum

liberum actuale, et quod in hoc differat a scientia visionis, quia non est hæc ratio adæquata illius ordinis secundum rationem, vel originem, sed contingentia quæcumque sufficit. Quia quidquid est simpliciter necessarium necessitate absoluta, et maxime divina, est prius simpliciter, quam id, quod est quovis modo contingens. Unde in ipsis creaturis objective cognoscendis, prius simpliciter est, esse absolute possibles quam esse futuras, etiam sub hac, vel illa conditione. Et ita non est verum, in quocumque signo æternitatis præcedere illas veritates conditionatas, nam prius est (ut ita loquar) signum possibilitatis, quam futuritionis conditionatæ. Naturalis autem scientia Dei, et productio ad intra, ac denique quidquid in Deo simpliciter necessarium est, intelligitur, esse in primo gradu necessitatis, atque ante omnem, et qualemcumque contingentiam.

CAPUT VIII.

SIT-NE VERBUM VERA, ET NATURALIS IMAGO PATRIS.

1. *Exponitur sensus.*—*Durandi opinio.*—Duo possumus de hoc Filii attributo inquirere. Unum est, an proprie, et sine metaphora Verbo attribuat, et hoc explicamus per voces illas, vera, et naturalis. Alterum est, an hoc attributum sit notionale, et ita proprium Verbi, ut non sit commune aliis. Et de hoc puncto nihil hic tractandum proponimus, quia tria sunt, quæ per illam negationem possunt excludi, Pater, Spiritus sanctus, et creaturæ, et de Patre quidem, et creaturis nulla est difficultas, et ideo obiter, ac facile expeditur: de Spiritu sancto vero est quidem difficultas propria illius, quæ in peculiari libro de illo commodius tractabitur. Igitur in quæstione proposita Durandus, in 1, dist. 28, negative respondet, quia propria imago requirit propriam similitudinem, quæ non est in Verbo, cum in illo non sit realitudo realis similitudinis ad Patrem, sed potius identitas in natura.

2. *Vera resolutio.*—Dicendum vero est, Verbum esse veram, et naturalem, ac propriissimam imaginem Patris. Ita D. Thomas 1. part., q. 35, ubi Cajetanus et alii; Bonaventura, in 1, dist. 31, 2 p., art. 1, q. 1; Capreolus, dist. 27, q. 2; Henricus quodlibet 4, et q. 2. Et probatur primo, quia Scriptura ita loquitur, et a Patribus cum proprietate intelligitur, et

potest sine inconvenienti ita intelligi, ut ratione statim ostendatur, ergo ita intelligenda est. Major constat ad Colossens. 1: *Qui est imago Dei invisibilis*; ad Hebræos 1: *Et figura seu character substantiæ, seu hypostasis ejus*. Minor quoad priorem partem constat ex omnibus Patribus exponentibus hæc loca, et illud etiam Genesios 1. *Faciamus hominem ad imaginem*, et idem habet Athanasius, sermone 4, contra Arianos, et Epistola de decretis Nicenæ Synodi, Cyrillus, lib. 1, Thesauri, cap. 1, ubi vocat, *incommunicabilem, et increatam Patris imaginem, in qua Pater videtur*, juxta illud: *Qui videt me, videt et Patrem*. Ambrosius vero 1, de Fide, capite 4, exponens de hoc mysterio illud, Sapientiæ 7. *Splendor est lucis æternæ, speculum sine macula, et imago bonitatis illius*. *Speculum* dicit vocari, quia in eo videtur Pater, imago, quia in eo est plenitudo virtutis. Idem docet Hilarius 7, de Trinitate, Augustinus, lib. 7, c. 2, qui etiam videri potest libro de decem chordis, cap. 8, et libro de Incarnatione Verbi (sic ejus est), cap. 10 et 15.

3. *Ratio assertionis*. — Ratione declaratur hæc veritas, nam propria imago est similitudo ab aliquo expressa, sed verbum divinum est hujusmodi, ergo est vera, et propria imago. Minor constat, quia verbum procedit a Patre, et procedit illi similis in natura ex vi suæ processionis. Major autem declaratur late ab Augustino, libro Quæstionum in Deuteronomium, q. 4, et lib. 83 quæstionum, q. 74, et lib., imperfecto Genesis ad litteram, capite ultimo, ubi ait, sine similitudine non posse esse perfectam imaginem, ut per se notum est, similitudinem vero non sufficere, quia licet duo homines sint inter se maxime similes, si unus ab altero non procedit, non est unus imago alterius. Sunt ergo illa duo, scilicet, similitudo, et processio necessaria ad imaginem: quod autem sufficiant, patet etiam ex communi usu. Unde inter homines Filius censetur imago Patris, sicut Genesis 3, dicitur de Adamo *genuisse Seth ad imaginem, et similitudinem suam*: Solum ergo requiritur ad imaginem, quod ab aliquo procedat similis illi. Addit D. Thomas supra, et super ad Colossenses 1, et ad Hebræos 1, necessarium esse, ut similitudo sit in specifica forma, aut in eadem natura, aut in proprio, et quasi expresso signo illius. Quod est certum, tamen in ipsa voce *Similitudinis* satis continetur, quia non censetur absolute simile, quod illam unitatem, vel convenientiam cum altero non habet. Unde vesti-

gium hominis, sicut non est imago, ita nec dici potest simile homini absolute, sed cuidam parti ejus. Et homo non dicitur imago Dei, sed ad imaginem Dei, quia non habet similitudinem quasi specificam cum Deo, nec refert Deum, ut Deus est, sed solum secundum analogam imitationem. Alii addunt, necessarium esse, ut procedat ad representandum: Augustinus vero hoc non addidit, et potest bene, et male intelligi, et ideo necessarium non est, illud addere: nam si processio cum similitudine recte explicetur, ibi sufficienter continetur illa particula, quatenus verum sensum habere potest.

4. *Explicantur conditiones imaginis*. — Ut ergo tota magis contest, duo illa *similitudo* et *processio* magis explicanda sunt. Similitudo enim duplex intelligi potest. Una est per veram convenientiam, seu unitatem in forma, vel natura. Altera est similitudo tantum representationis absque prædicta unitate. Prior reperitur in imagine naturali, ut est Filius respectu Patris, et aliquo modo in imagine artificiali, saltem quantum ad exteriorem formam, et figuram speciei maxime significativam, ut notavit D. Thomas, dicta q. 35. Posterior similitudo attribui potest Verbo mentis nostræ, quod etiam solet imago objecti appellari, cum quo tamen revera non habet formalem convenientiam in specifica forma, tamen quia representat illud, dicitur imago illius, et idem potest considerari suo modo in phantasia, et visu, atque etiam in specie intelligibili, vel sensibili.

5. *Filius est imago ob naturæ unitatem*. — Dicunt ergo aliqui, Verbum divinum esse imaginem propter similitudinem hujus posterioris rationis, non propter unitatem naturalem, idque propter argumentum Durandi, et ut melius explicent hoc attributum esse proprium Verbi. Sed quamvis verum sit, in Verbo divino esse illud genus representationis, non solum respectu Patris, sed etiam respectu omnium, ex quorum cognitione procedit (ut dicemus) nihilominus verum, atque certum existimo, rationem imaginis primario, et proprie illi convenire, propter eandem naturam, quam ex vi suæ processionis a Patre accipit. Id enim non obscure significavit Paulus ad Hebræos 1, cum Filium vocavit *Figuram, seu characterem Patris*. Et ibi expositores notarunt, præsertim Ambrosius dicens, *figuram vocavit, quam alibi formam appellat*, ad Philipenses 2, *Qui cum in forma Dei esset, forma enim, et imago unum declarant, scilicet, perso-*

narum æqualitatem. In eodem sensu dixit Lucas 22: *Solus Christus est plena imago Dei propter expressam in se paternæ claritudinis unitatem*. Idem habet Cyrillus cum Alexandrino Concilio, in Epistola decima, probata in Concilio Ephesino. *Propter eandem*, inquit, *quam cum illo habet essentiam, et imago, et character, et splendor est gloriæ ejus*. Idem aperte sentit Augustinus, locis citatis: nam illo capite ultimo Genesios ad litteram imperfecto libro dicit: *Filium esse imaginem propter perfectam similitudinem, habere autem perfectam similitudinem, quia Patris naturam plenissime habet*. Idem dicta q. 74, talem dicit esse hanc imaginem, ut non tantum sit similis, sed etiam æqualis, quod habet ex naturæ unitate. Et dicto lib. de Decem chordis, cap. 8, ait: *Filium esse imaginem, quia hoc est, quod Pater*. Et reliqui Patres, quos retuli, et referam, idem sentiunt.

6. Ratio vero est, quia Filius est imago naturalis tanquam verus Filius, ad naturalem autem imaginem et maxime illam, quæ substantialis est; et ad filiationem sufficit, maxime necessaria, est similitudo per unitatem naturæ, et hæc per se sufficit. Si vero adjungatur simul representatio intellectualis, erit propter perfectum modum illius processionis, non quia ex præcisa et generali ratione imaginis, ut sic, illud necessarium sit, ut plane constat in imagine hominis respectu Patris sui. Altera vero similitudo, quæ est per solam representationem intellectualem, revera non sufficit ad perfectam et propriissimam imaginem, si alias formalis similitudo non intercedat. Nam propria similitudo fundatur in unitate, seu convenientia formali, ubi ergo non est hæc convenientia, neque est propria similitudo: ergo neque propria imago, quia ut Augustinus dixit, similitudo est de intrinseca ratione imaginis.

7. *Durando satisfit*. — Neque argumentum Durandi contra hoc quidquam refert, quia non agimus de similitudine pro relatione, sed pro fundamento, seu unitate, hujusmodi autem similitudo propriissima, est inter Patrem et Filium, non obstante unitate naturæ, ut in superioribus ostendi, et docent Patres citati. Eo vel maxime, quod sicut illa relatio similitudinis est rationis in Filio, ita et relatio representantis: ergo quoad has relationes par erat ratio. Quocirca illa unitas numerica naturæ, et identitas in illa non solum non minuit proprietatem imaginis, verum potius perficit illam. Quia quanto major est illa unitas, tanto est perfectior convenientia in forma inter pro-

cedentem, et principium suum, et hanc vocamus similitudinem, quidquid sit de relatione resultante.

8. *Quæ processio necessaria ad imaginem*. — Circa alterum, scilicet processionem, advertendum est, duobus modis posse imaginem procedere ab eo, cujus est imago. Primo tanquam ab exemplari cognito. Secundo tanquam a principio activo, id est, producente. Prior modus non habet locum in Verbo divino, quia per ipsum actum cognoscendi, et per primum actum cognitionis paternæ procedit. Neque ille modus est necessarius ad imaginem ut sic, ut patet in imagine naturali hominis, qualis Filius est Patris. Sed specialiter ille modus invenitur in imagine artificiali, et pertinet ad imperfectionem ejus, quia propria et libera causalitate fit. Unde etiam participari potest ab imagine naturali, quæ per intellectum libere fit, quomodo factus est homo ad imaginem et similitudinem Dei, Deus enim cognoscendo naturam suam intellectualem, voluit participationem illius homini imprimere, et sic fecit illum ad imaginem suam. Non est ergo hic modus procedendi necessarius ad rationem imaginis, sed prior sufficit, et necessarius est, et (seclusa imperfectione causalitatis) ad veram, et propriam imaginem naturalem. Constat autem hunc processionis modum convenire Verbo divino respectu Patris.

9. Addi etiam potest, aliquando imaginem procedere ex re representata tanquam ex objecto, non jam præcognito, sed cognoscendo (ut sic dicam) per talem actum, quod invenitur in imagine nostra intentionali. Sic enim verbum nostrum procedit ab objecto, cujus imago aliquo modo existit. Tamen et illa processio ad genus principii activi in nobis reducit, et imago illa eo modo, quo representat, naturalis est, nam verbum mentis naturaliter representat, et sit, vel producit. Cumque Verbum divinum sit proprie verbum, illi etiam potest accommodari hic modus emanationis, semotis imperfectionibus, ut in capite sequenti commodius declarabo.

10. Atque ita obiter data, et exposita est trimembris divisio imaginis in naturalem, artificialem, et intellectualem, et indicatum est etiam, in quibus hæc membra differant, aut convenient. Quarum notitiam habere oportet, quia in Scriptura Verbum nominatur vocibus significantibus has omnes imagines, ut sunt *Figura, et character, Verbum, et imago, substantia*. Ut intelligamus, quidquid perfectius est in omni imagine, reperiri in Verbo sine

imperfectione, atque ita esse propriam, et perfectam imaginem. Nam in formali conceptu imaginis ut sic nulla imperfectio includitur, ut ex dictis patet.

11. Deinde ex dictis facile est intelligere, Patrem æternum nec sui, nec aliarum personarum, nec omnino aliarum rerum posse esse imaginem. Non quidem sui, quia nullo modo a se distinguitur, et ideo nec similis sibi, sicut nec æqualis dici potest: non etiam aliarum personarum, quia licet illis similis sit, et proprie dicatur, non tamen ab illis procedit. Et inde nascitur peculiaris difficultas de Spiritu sancto, quia est similis Patri et Verbo, et ab illis procedit, et ideo quærendum de illo restat, an sit imago et consequenter, an hoc attributum soli Filio conveniat, quod libro undecimo disputavimus. Nunc vero supponimus hanc esse propriam notionem Filii, ac subinde Spiritum sanctum imaginem non esse. Tandem interrogari hic potest, an Filius sit imago Patris tantum, quia Deus est, an etiam, ut Pater est. Ad hoc vero commodius in capite sequenti respondebimus.

CAPUT IX.

SIT-NE FILIUS SOLIUS PATRIS IMAGO.

1. *Ratio dubitandi.* — Ratio dubitandi esse potest, quia Verbum mentis est vera et naturalis imago objectorum omnium, ex quorum cognitione procedit, sed verbum non tantum procedit ex cognitione Patris, sed etiam Spiritus sancti et creaturarum, ut dictum est capite quinto et sexto, ergo non est tantum imago Patris, sed etiam aliorum. Major probatur, quia Verbum habet duas illas condiciones necessarias ad imaginem objecti per illud cogniti. Nam imprimis habet similitudinem, cum repræsentat objectum: deinde habet emanationem, quia ex objecto et potentia nascitur Verbum. Et augetur amplius difficultas respectu Spiritus sancti, quia Filius non tantum est similis illi secundum intellectualem repræsentationem, sed etiam secundum naturalem et perfectam similitudinem substantialem, et alioqui procedit ab illo saltem ut ab objecto cognito, ergo est imago illius.

2. *Resolutio.* — Nihilominus concors sententia theologorum esse videtur, Verbum solum esse imaginem æterni Patris, sub hoc enim respectu hanc proprietatem Verbi declarant, et non sub alio, eodemque modo loquuntur Patres. Ratio vero est, quia verbum non habet

illas duas condiciones simul ad rationem imaginis necessarias, præcipue processionem, nisi respectu Patris: ergo illius tantum potest esse et dici imago. Magis autem hoc confirmabitur, et solvetur difficultas tota discurrendo per omnia, ad quæ Verbum potest comparari, et quasi inductione ostendendo, nullius alterius posse esse imaginem.

3. *Verbum non esse imaginem sui.* — Primo ergo certum est, Verbum non esse imaginem sui, quia neque a se procedit, neque sibi est similis, quia nullo modo a se distinguitur. Dices, hinc sequi, Verbum non esse imaginem Patris, quia Deus est ipse Pater, sed qua Pater est, quia quatenus Deus est, non distinguitur a Filio. Consequens autem est falsum, quia Verbum non est simile Patri, ut Pater est, sed ut Deus est, quia similitudo non est attendenda in notionalibus, sed in essentialibus, ut dixit D. Thomas, 1 part., quæst. 35, art. 2. Responderi potest primo: Verbum esse imaginem Patris, ut Pater est, quia cum intellectualiter repræsentat, non solum ut Deum, sed etiam secundum propriam rationem Paternitatis, et procedit a Patre, non solum ut a principio producente, ut quod et propriissime, sed etiam ut ab objecto cognito. Sed hoc non recte dicitur, quia sola repræsentatio intentionalis non sufficit ad perfectam rationem imaginis, qualem in divino Verbo intelligere debemus, nisi transeat in substantialem unitatem. Et ideo Paulus vocavit Verbum *Figuram substantiæ* ad Hebræos 1, ut denotaret consubstantialitatem, sicut ibi D. Thomas adnotavit. Et eandem consubstantialitatem appellatione absoluta imaginis significatam esse ad Colos. 1, omnes Patres intellexerunt, ut supra retuli. Unde Verbum beatorum, seu visio beatifica, non potest absolute dici imago Dei invisibilis, aut Trinitas, licet intentionaliter illa repræsentet, quia non repræsentat secundum convenientiam naturalem. Unde intentionalis imago revera est imago secundum quid. Et præterea impropriissime dicitur Filius procedere, ut ab objecto cognito, ut in simili statim dicam.

4. *Verbum esse imaginem Patris ut Deus est.* — Dico ergo, Filium esse imaginem Patris, ut Deus est formaliter loquendo, id est, si particula *ut* designat formalem rationem terminandi relationem imaginis, quamvis Paternitas sit conditio necessaria, ut Pater possit esse terminus illius relationis. Cum enim dicimus, Filium esse imaginem Patris, Filium concipimus ut subjectum relatum, Patrem vero ut terminum illius relationis, relatio autem,

quam indicat nomen imaginis, seu per quam nos imaginem explicamus, non est alia, quam relatio similitudinis: connotat vero ex parte imaginis, quod talis relatio, seu fundamentum ejus sit acceptum per emanationem a termino similitudinis. Unde ex parte ipsius subjecti talis relationis (ut sic dicam) fundamentum formale, ac proximum, seu ratio fundandi talem relationem, est natura ipsa, seu forma: conditio autem necessaria est modus habendi formam illam per processionem ab alio, qui terminus est talis relationis. Sic ergo etiam ex parte termini formalis ratio terminandi illam relationem imaginis, est eadem natura seu forma, quia illa est ratio fundandi similitudinem, conditio autem necessaria est modus habendi illam formam per modum principii alterius, qui imago vocatur. Hoc ergo modo dicimus, Verbum esse imaginem Patris, ut Deus est, formaliter, licet in eo requiratur conditionem Paternitatis, quæ necessaria est, ut possit esse principium Verbi, et consequenter ut possit esse terminus relationis imaginis.

5. *Discrimen inter imaginem et similitudinem.* — Et hinc facile solvitur objectio facta, nam licet Filius idem sit cum Patre in Deitate, nihilominus Pater habet illam Deitatem sub conditione, et modo necessario in termino illius relationis, quam dicit imago. Filius autem non habet illam conditionem necessariam ad terminum ejusdem relationis, saltem respectu sui, et ideo non potest dici imago sui, licet dicatur imago Patris. Unde etiam obiter intelligitur, quomodo licet relatio similitudinis sit æquiparantiæ, seu ejusdem rationis in Filio et Patre, nam ad invicem dicitur unus alteri similis, nihilominus relatio imaginis sit disqui-parantiæ, quia in Filio est imaginis, non vero in Patre, sed imaginati, seu repræsentati cum tamen relatio imaginis juxta ea, quæ diximus, non alia, quam similitudinis esse videatur. Ratio enim esse videtur, quia imago non dicit relationem similitudinis absolute, sed ut fundatam in forma accepta ab exemplari. Vel certe imago involvit duas relationes, similis et procedentis in tali similitudine, et ex utraque simul conficit unam denominationem, quæ propterea non potest esse eadem in utroque extremo. In illo autem quasi aggregato relationum similitudo attenditur ut formale, processio ut conditio requisita, illa tamen sufficit, ut denominatio varietur in utroque extremo.

6. *Imago non dicit in Filio novam proprietatem.* — Præterea hinc etiam obiter intelligitur, quomodo licet nomen imaginis sit pro-

prium Filii, et involvat relationem ad eum, cujus est imago, nihilominus inde non multiplicentur personales proprietates Filii, etiamsi nomen imaginis synonymum non sit, nec cum nomine Filii, nec cum nomine Verbi. Ratio autem est, quia duplicem respectum importat imago. Unus vero, qui est similitudinis, non est realis, sed rationis, et ideo non pertinet ad proprietates, maxime cum ille respectus communis sit omnibus personis. Alter autem est respectus realis, scilicet, procedentis et hic non est alius, nisi filiatio, et ideo nec ex hoc capite multiplicentur proprietates. Ex conjunctione autem illorum respectuum sumitur quædam denominatio, quæ sufficit ad proprium et speciale nomen notionale imaginis, non vero ad novam proprietatem, vel notionem in abstracto multiplicandam. Unde facile etiam constat differentia inter nomen *Imaginis et Filii*, eandem enim rem significant, et eosdem respectus involvunt, sed *Filius*, formaliter importat relationem procedentis, *Imago* formaliter relationem similis. Item nomen *Imaginis*, communis est, non enim requirit ex vi suæ significationis relationem Filii, sed procedentis, et ex hoc capite etiam non dicit specialem proprietatem, quia ex vi sua non dicit specificam relationem realem, sed genericam. Et hoc etiam titulo differt vox *imago* a nomine *Verbi*, ex parte relationis procedentis, quia non dicit relationem specificam processionis per intellectum sicut dicit *Verbum*. Ex parte vero relationis similitudinis *imago* magis declarat similitudinem naturalem, quam *Verbum*, quod intentionalem magis indicat.

7. *Verbum non est imago Deitatis.* — Ulterius sequitur ex dictis, Verbum non esse imaginem Deitatis: nec hujus Dei ut concepti præcise et abstracti a tribus personis. Patet, quia nec procedit realiter ab illo, quia nec Deitas generat, neque hic Deus, ut supra ostensum est, unde nullum respectum realem dicit Verbum divinum ad Deitatem suam, vel ad hunc Deum ut sic. Ac proinde nec est ei similis, cum similitudo requiratur distinctionem realem, saltem inter extrema, quæ dicuntur similia. Objici vero potest, nam ad Colos. 1, dicitur CHRISTUS, *Imago Dei invisibilis*, et ad Hebr. 1, dicitur, *Imago substantiæ Dei*, id est, essentiæ. Respondeo ad prius testimonium, ibi esse sermonem de Patre. Præmittit enim Paulus, in principio: *Gratia vobis et pax a Deo Patre*, et de illo sermonem prosequitur. In Epistola vero ad Hebræos ita Paulus incipit: *Multifariam, multisque modis olim Deus lo-*